

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-674-4-59>

LEGAL AND INSTITUTIONAL COLLISIONS OF E-HRYVNYIA IMPLEMENTATION: PUBLIC ADMINISTRATION MECHANISMS

ПРАВОВІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ КОЛІЗІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ Е-ГРИВНІ: МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Samiliak A. A.

*PhD student in Public Management
and Administration
at the Department of Emergency
Medicine
Shupyk National Healthcare
University of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Саміляк А. А.

*аспірант за спеціальністю «Публічне
управління та адміністрування»
кафедри медицини невідкладних станів
Національний університет охорони
здоров'я України імені П. Л. Шупика
м. Київ, Україна*

Динамічний розвиток технологій розподіленого реєстру та загальна цифровізація фінансового сектору зумовили перехід цифрових валют центральних банків (CBDC) зі стадії теоретичних концептів до площини практичної реалізації. У цьому контексті Україна демонструє досить високий темп адаптації інновацій. Зокрема, Національний банк України ще у 2018 році провів пілотний проект з тестування е-гривні, а у 2022 році презентував оновлений Проект концепції е-гривні, де визначив її як електронну форму грошової одиниці України, що буде прямим зобов'язанням центрального банку [3]. Проте, незважаючи на технологічну готовність, процес повномасштабного впровадження національної цифрової валюти наразі гальмується. Основною причиною цього є не інженерні чи інфраструктурні обмеження, а наявність суттєвих правових та інституційних колізій, які потребують нагального розв'язання за допомогою механізмів публічного управління.

Аналіз поточного нормативно-правового поля України дозволяє виокремити фундаментальну проблему законодавчої неврегульованості статусу е-гривні. На сьогодні в державі склалася ситуація правової колізії між двома базовими законами. З одного боку, відповідно до Закону України «Про платіжні послуги», цифрові гроші Національного банку України визначаються як різновид коштів та визнаються законним платіжним засобом [1]. З іншого боку, паралельно існує Закон України «Про віртуальні активи», концептуальний апарат якого значною мірою перетинається з характеристиками цифрових валют [2].

Відсутність чіткої демаркаційної лінії між суверенною цифровою валютою (CBDC), яка є зобов'язанням держави, та приватними віртуальними активами (криптовалютами або стейблкоїнами), емісія яких не забезпечена центробанком, формує ситуацію правової невизначеності. Для традиційного банківського сектору та інституційних інвесторів така невизначеність виступає серйозним бар'єром. Вони об'єктивно не можуть інтегрувати е-гривню у свої бізнес-процеси без розуміння того, за якими саме правилами фінансового моніторингу та оподаткування вона буде регулюватися.

Варто зазначити, що ця проблема не є виключно українською специфікою. Експерти Міжнародного валютного фонду (МВФ) у своїх дослідженнях наголошують, що закони про центральні банки в більшості юрисдикцій формувалися в епоху готівкового обігу і часто взагалі не передбачають повноважень регулятора на випуск цифрових токенів чи відкриття рахунків безпосередньо для фізичних осіб [4]. Впровадження е-гривні в умовах такого «правового вакууму» або застарілого законодавства створює ризики судових оскаржень дій регулятора. Відповідно, першочерговим завданням для системи публічного управління є глибока модернізація монетарного законодавства, зокрема оновлення Закону «Про Національний банк України», де має бути чітко закріплено розширений мандат центробанку на емісію та адміністрування CBDC.

З огляду на це, інституційний вимір впровадження е-гривні неминує трансформувати класичну дворівневу модель банківської системи. Як слушно зазначають аналітики Банку міжнародних розрахунків (BIS) у своєму щорічному звіті, випуск роздрібною CBDC генерує серйозний макроекономічний ризик – фінансову дезінтермедіацію [5]. Йдеться про потенційний перетік ліквідності з депозитних рахунків комерційних банків на прями, гарантовані державою рахунки в центральному банку. Для мінімізації цього системного ризику держава буде змушена застосовувати спеціальні компенсаторні механізми управління, такі як встановлення жорстких лімітів на зберігання е-гривні в гаманцях фізичних осіб (holding limits) або ж використання неконкурентних процентних ставок.

Зрозуміло, що адміністрування мільйонів індивідуальних рахунків та контроль за транзакційними лімітами є абсолютно невласливою функцією для макрорегулятора. Це, своєю чергою, актуалізує потребу у формуванні гібридної моделі публічного управління. За такої архітектури держава монополізує емісію та контроль за інфраструктурним ядром системи, тоді як процедури фінансового моніторингу та безпосередній клієнтський сервіс делегуються комерційним банкам

та іншим учасникам фінансового ринку на засадах державно-приватного партнерства.

Не менш дискусійною інновацією суверенних цифрових валют є їхня «програмованість» (programmability) на базі смарт-контрактів [6]. В українських реаліях ця технологічна функція створює унікальні можливості для реалізації моделі G2P (Government to Person), зокрема для забезпечення безпрецедентної прозорості та контролю за цільовим використанням соціальних виплат чи міжнародних коштів на повоєнне відновлення. Проте алгоритмізація публічних фінансів формує нову управлінську дилему: хто саме і за якими правилами отримує право вписувати умови блокування чи дозволу транзакцій безпосередньо у програмний код національної валюти?

Інституційним рішенням цієї проблеми має стати запровадження на державному рівні процедури «аудиту алгоритмів». Слід підкреслити, що право встановлювати параметри програмованості е-гривні не може належати виключно до дискреційних повноважень правління центробанку. Воно повинно чітко визначатися на законодавчому рівні, а сам програмний код смарт-контрактів має підлягати незалежному нагляду з боку відповідних органів державного аудиту (реалізація принципу «code is law»).

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що ефективне впровадження е-гривні можливе лише за умови комплексного розв'язання наявних інституційних та правових колізій. Модернізація профільного законодавства, остаточне усунення суперечностей у сфері регулювання віртуальних активів, захист комерційних банків від ризиків дезінтермедіації, а також розробка дієвих механізмів алгоритмічного нагляду є обов'язковими кроками системи публічного управління. Тільки такий зважений підхід дозволить перетворити е-гривню з технологічного експерименту на повноцінний інструмент макроекономічної стабільності та забезпечити високий рівень довіри суспільства до цифрової держави.

Література:

1. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20> (дата звернення: 17.02.2026).
2. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 р. № 2074-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20> (дата звернення: 17.02.2026).
3. Проект концепції е-гривні. *Національний банк України*. 2022. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/E-hryvnia_concept_2022.pdf (дата звернення: 17.02.2026).

4. Bossu W., Itatani M., Margulis C., Rossi A. Legal Aspects of Central Bank Digital Currency: Central Bank and Monetary Law Considerations. *IMF Working Paper*. 2020. No. 20/2 URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2020/11/20/Legal-Aspects-of-Central-Bank-Digital-Currency-Central-Bank-and-Monetary-Law-Considerations-49827> (дата звернення: 17.02.2026).

5. Annual Economic Report 2024. *Bank for International Settlements*. URL: <https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2024e.htm> (дата звернення: 17.02.2026).

6. Freiman O. CBDC Governance: Programmability, Privacy and Policies. *Centre for International Governance Innovation: Digital Policy Hub*. 2024. URL: <https://www.cigionline.org/publications/cbdc-governance-programmability-privacy-and-policies/> (дата звернення: 17.02.2026).